ГУСАРЕНКО Ю.А.
(*Запорізький нац. ун-т*)

ЛЕКСЕМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОЛЬОРУ *BLACK* ТА *WHITE* В НЕОЛОГІЗМАХ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Світ, який ми бачимо навколо нас, кольоровий. Людське око здатне відрізняти декілька сотен тисяч відтінків, а за деякими дослідженнями навіть більше мільйона. Завдяки схильності людини давати назву всім предметам та явищам навколишнього світу, існує кілька сотен слів і словосполучень на позначення кольору. Використовуючи назву кольорів в ідіомах, прислів'ях та приказках, а іноді створюючи нові словосполучення, людина передає своє емоційне ставлення до об'єкта висловлювання.

Предметом нашого лінгвістичного дослідження стали лексичні одиниці на позначення кольору. В системі назв кольорів різних мов світу існують певні універсальні риси. Так, англійські вчені *Берлін* та *Кей*, досліджуючи питання етимології кольору, дійшли висновку, що 95% назв кольорів походять від назв предметів і тільки 5% не мають чіткої етимології. Результатом їх дослідження став і дуже важливий висновок про те, що в усіх мовах існує певний набір з 11 базових кольорів (*білий, чорний, червоний, зелений, жовтий, синій, коричневий, фіолетовий, рожевий, помаранчовий, сірий*). Кожна з цих лексем вживається для позначення широкого спектру кольорів [Berlin, B & Kay, 1969].

Нами був проведений аналіз нових надходжень до словникового складу англійської мови, а саме словників нових слів та значень останніх десятиріч з метою виявлення неологізмів, що мають у своєму складі лексему на позначення кольору, які і стали матеріалом нашого дослідження. «Під неологізмами англійської мови варто розуміти слова і словосполучення, які носії літературної мови окремого національного варіанта сприймають як нові (за формою або за змістом)» [Зацний Ю.А., 2007]. Неологізми розділяються на лексичні (нові слова), фразеологічні (нові стійкі словосполучення), семантичні (нові лексико-семантичні варіанти слів або нові семантичні варіанти стійких словосполучень) [Зацний Ю.А., 2007].

Словниковий склад англійської мови останніх десятиріч збагатився більш ніж на сотню інновацій, до складу яких входить лексема на позначення кольору. Найбільш продуктивними в цьому сенсі є кольори white, black, grey, blue, brown, green та red, тобто кольори першого типу, базові кольори та колір gold (golden). Об'єктом нашого дослідження стали ті неологізми, що мають в своєму складі лексеми white та black. Згідно дослідженням вчених, лексеми на позначення кольору white та black з'явилися першими в різних мовах світу та існують в усіх мовах, навіть безписемних, а за індійською міфологією, наприклад, світ був створений чорним та білим, а інші кольори виникли пізніше.

Так, проаналізуємо неологізми, що мають в своєму складі лексичну одиницю black. Традиційно в українській та російській мовах прикметник «чорний» використовується не тільки для позначення саме кольору, але й в значенні «негативний, злий, недобрий». В англійській мові друге значення black – це темношкірий, афроамериканець, а вже потім негативний, недобрий, злий. Найбільш продуктивним для англійської мови останніх десятиріч є вживання black саме в значенні «чорношкірий» для формування нових фразеологічних та семантичних неологізмів. Нами були зафіксовані такі словосполучення, як light black (світлошкірі американці), light black divide (внутрішньорасова дискримінація, коли світлошкірі африканці мають певні переваги порівняно з темношкірими), black on black (чорні проти чорних, тобто пов'язаний із злочинністю усередині чорношкірого населення),

black dialect (Black English, black talk) для позначення мови негрів в США та інших англомовних країнах [Зацний Ю.А., 2007], black capitalism (чорний, тобто негритянський капіталізм), black power (влада чорних, тобто негрів), Black Panther (ліворадикальна негритянська організація США), black studies (спеціальна програма в коледжах та університеті, присвячена історії, культурі й сучасному стану стран Африки та Американських негрів) [Словарь новых слов и значений. Трофимова З.С., 1993,], blackanese (людина, що має предків афро-американців та азіатів, сформовано за допомогою прикметника black в значенні чорношкірий, an від and та –ese, суфіксу, що утворює національності, за прикладом Chinese, Japanese, Vietnamese та ін.), blackistani (а темношкіра людина пакістанського походження), blacksican (людина іспанського походження, яку можна помилково прийняти за афро-американця), blacksploitation (труднощі, пережиті афро-американцями за період дискримінації і експлуатації іншими) blaxican (людина, що має риси як африканців, так і мексиканців, сформовано шляхом злиття black та Mexican) [New Words in English., 1998 – 2005].

Поряд з неологізмами, створеними за допомогою лексеми black в значенні «темношкірий», існують декілька неологізмів, де прикметник вжитий в значенні, пов'язаному саме з чорним кольором. Наприклад, словосполучення black tar (це назва нового наркотичного препарату, однією з форм героїну) виникло завдяки тому, що цей наркотичний препарат має чорний колір. Інше словосполучення, Black Friday [New Words in English., 1998 – 2005] (у американців це день, наступний за Днем Подяки, що асоціюється з покупками), також в своїй етимології має відношення до чорного кольору. Воно виникло з виразу «go into the black», що має метафоричне значення «не втратити фінансово або отримати вигоду» до п'ятниці після Дня Подяки, тому що саме в цей день купується багато подарунків. Слово black в цьому виразі має відношення до бухгалтерської термінології та пов'язане з тими часами, коли вся документація робилась на папері – червоні чорнила привертали увагу до втрат, а чорні вказували, що все в нормі. Сюди можна віднести і такий неологізм, як black tie, що означає формальну вечірку, куди чоловіки повинні одягти смокінг, а жінки вечірню сукню. Інша інновація – blacks – також має відношення до кольору одягу [New Words in English., 1998 – 2005]. Це слово означає уніформу чорного кольору, що використовується персоналом сцени на репетиціях та на виставі в театрі. Слово black піддалося метонімічній зміні в значенні і стало означати «чорний одяг». В цьому значенні воно вживається тільки в множині.

Деякі інновації утворились за допомогою лексеми black, що вжита в значенні «негативний, злий, недобрий». Наприклад, black economy (вживається в діловій сфері, створена за аналогією з black market) [The Oxford Dictionary of New Words, 1993], Black Monday (епітет black може додаватися до будь-якого дня тижня, коли сталося щось погане. В цьому випадку мається на увазі понеділок 19 жовтня 1987 року, коли в Нью Йорку трапився дефолт і спричинив обвал акцій на світовому ринку) [The Oxford Dictionary of New Words, 1993], black hats (негідники, недобрі люди в фільмах або літературних творах; мається на увазі спрощене чорно-біле сприяття дійсності) [Словарь новых слов и значений. Трофимова З.С., 1993].

Крім зазначених вище неологізмів, нами було також зафіксовано вживання прикметника black в значенні «секретний, засекречений» [Англо-українсько-російський словник неологізмів/ Укл. Ю.А. Зацний., 1993]; в словосполученнях black hole, яке вживається в сфері комп'ютерних технологій та має значення «не дати певній інформації дійти до адресата, тобто примусити що-небудь зникнути»; black water rafting, що вживається в новозеландському варіанті англійської мови та означає екстремальний вид спорту, в якому учасники плавають підземними ріками, потоками, печерами, котокомбами [Зацний Ю.А., 2007]; black radio, що

перекладається «чорне радіо» та означає радіопередачі однієї з ворогуючих сторін, які ведуться від імені супротивника [Словарь новых слов и значений. Трофимова З.С., 1993].

Прикметник white, як і прикметник black, в американському суспільстві дуже часто вживається у відношенні до кольору шкіри людини. В словосполученнях social whitening (імітація чорношкірими стилю життя білих для досягнення вищого статусу в суспільстві), WMWM (також може бути WMx2, WM squared, розшифровується white married working mom) [Зацний Ю.А., 2007] , WASP (розшифровується White Anglo-Saxon Protestant), waspish (такий, що має відношення до WASP) [Словарь новых слов и значений. Трофимова З.С., 1993], whasian (white +Asian, означає людину азіатського походження, яка асоціює себе з культурою білих, ігноруючи власну), whitesque (характерний для білої людини) [New Words in English., 1998 – 2005], які використовують лексему white для позначення кольору шкіри людини, здебільшого відчувається негативне ставлення розмовника. Лексема white є антонімічною за значенням до лексеми black і коли йдеться про переносні значення. Традиційно white вживається в значенні «добрий, гарний, позитивний». Саме це значення використовується в словосполученнях white knight (компанія або індівідуум, що приходить на допомогу тій, що зазнає фінансового краху; метафора може мати відношення до персонажу Льюіса Керола з твору «Аліса в Задзеркаллі», який був сповнений ентузіазму, але якому бракувало загального сенсу), white squire (майже те ж саме, що і white knight, але фігура менш могутня, на відміну від лицаря діє з самого початку) [The Oxford Dictionary of New Words, 1993] , white-list (вносити до списку адрес або програм, вільних від «сміттєвої пошти») [Зацний Ю.А., 2007], white hat (на відміну від black hat означає позитивного персонажа, інше значення – ліберально настроєна офіційна особа в адміністрації) [Словарь новых слов и значений. Трофимова З.С., 1993,], white-hat в іншому значенні має відношення до спорту і означає «головний рефері» або «бути головним рефері» [New Words in English., 1998 – 2005]. Для створення інновацій лексема також використовувалась і в прямому значенні, наприклад, словосполучення china white (назва нового наркотичного препарату на основі героїну, має білий колір) [The Oxford Dictionary of New Words, 1993], white-knuckle (повний тривоги, в стані стресу, напруження) [Англо-українсько-російський словник неологізмів/ Укл. Ю.А. Зацний., 1993], dirty white collar (від white collar, що означає працівників-чиновників, нове сполучення несе значення «корумпований чиновник»), white water rodeo (екстремальний вид спорту, плавання на плотах через пороги), white coat hypertension (або white coat effect) (змінення стану пацієнта в присутності медичних працівників) [Зацний Ю.А., 2007]. Сполучення white bread, що означає саме «білий хліб», набуло метафоричного значення та створило семантичний неологізм, що означає «звичайний, нецікавий, середній» [New Words in English., 1998 – 2005]. Зафіксовано також сполучення white glove, що означає «високого класу» (про обслуговування) [Англо-українсько-російський словник неологізмів/ Укл. Ю.А. Зацний., 1993].

Лексеми black та white можна також класифікувати за сферою їх вживання. Слід зазначити, що деякі неологізми, особливо ті, що пов’язані з кольором шкіри носіїв мови, могли виникнути тільки в американському суспільстві завдяки наявності в ньому представників різних рас. Більшість неологізмів з лексемами black та white вживаються саме для підкреслення расового розділення: light black, light black divide, black on black, black dialect (Black English, black talk), black capitalism, black power, Black Panther, black studies, blackanese, blackistani, blacksican, backsploitation, blaxican, social whitening, WMWM (WMx2, WM squared, розшифровується white married working mom), WASP (White Anglo-Saxon Protestant), waspish, whasian, whitesque. Більшість з цих інновацій демонструє негативне ставлення того, хто говорить, до

об'єкту висловлювання. В цьому випадку обидві лексеми - black та white – використовуються для демонстрації негативного відношення, ігноруючи традиційні значення «білий - позитивний» та «чорний - негативний». До сфери «суспільство» можна віднести й інші неологізми, що стосуються різних видів діяльності людини та її дозвілля, а саме: мистецтво (blacks, black hats, white hats), спорт (black water rafting, white water rodeo, white-hat в значенні «рефері»), медицина (white coat hypertension, white coat effect), злочинність та наркотики (black tar, China white, black radio). Інші неологізми відносяться до сфери економіки. Тут здебільшого black використовується традиційно для позначення негативного явища (black economy, Black Monday), a white – позитивного(white knight, white squire). В сфері комп'ютерних технологій зафіксовано неологізми to black hole, to white-list.

Дослідження лексичної групи на позначення кольору є актуальними не тільки для лінгвістики, але й для інших наук. Проблемами кольору в лінгвістиці займалися і займаються багато вчених. Завдяки лексичним одиницям на позначення кольору сучасна англійська мова збагатилась більш ніж на сто нових слів та словосполучень. Інновації з складовими на позначення кольору стосуються різних сфер діяльності людини (діловий світ, дозвілля, суспільні відносини, комп'ютерні технології). Найбільш продуктивними в створенні неологізмів різного типу є лексеми, що входять до основної групи кольорів, а саме black, blue, brown, grey, green, red, white. При створенні неологізмів лексеми на позначення кольору використовуються як в прямому, так і в метафоричному значенні, найчастіше пряме значення кольору відходить на другий план. Лінгвістичні дослідження групи на позначення кольору є важливими для вивчення словникового складу сучасної англійської мови, результати таких досліджень в перспективі можуть бути використаними при складанні словників нових слів і словосполучень.

Література

Англо-українсько-російський словник неологізмів/ Укл. Ю.А. Зацний. – Запоріжжя: ЗДУ, 1993. – 109 с. *Зацний* Ю.А.Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. – Львів: ПАІС, 2007 – 228 с *Словарь* новых слов и значений в английском языке. Трофимова З.С. М.: «Павлин», 1993, - 304 с. *Berlin*, B & Kay, P. Basic Color Terms: their Universality and Evolution, University of California Press, Berkeley, 1969. *New Words in English*. 1998 – 2005// http.www.esa4.rice.edu *The Oxford Dictionary of New Words:* A Popular Guide to Words in the News. Sara Tulloch. Oxford University Press, 1993. – 336 p

ДЕДУХНО А.В.
(*Полтавський держ. пед. ун-т ім. В.Г.Короленка*)

ПЕРФОРМАТИВИ І ПЕРФОРМАТИВНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ МОВЛЕННЄВИХ АКТІВ

Прагмалінгвістика (лінгвістична прагматика) виділяється як галузь лінгвістичних досліджень, об'єктом яких є дослідження співвідношення мовних одиниць та умов їх уживання у певному комунікативно-прагматичному просторі, де взаємодіють мовець і слухач і для характеристики якого є важливі також місце та час мовленнєвої взаємодії. **Мета** нашого дослідження полягає в необхідності з'ясувати визначення лінгвістичної прагматики як порівняно молодої науки, що вивчає властивості мовних засобів і закономірностей мовлення, що використовуються суспільством для досягнення своїх цілей. З**авданнями** нашої роботи є по-перше, потреба чіткого розуміння терміну прагматика в сучасній лінгвістиці, по-друге, визначення базових